

Kijk daar! De vos

De vos was lang een schuwe verschijning die door velen onder ons maar zelden of nooit werd gezien. De afgelopen decennia is de situatie echter licht gewijzigd door de toename van de ‘stadsvossen’. Je ziet ze steeds vaker in grootsteden als Rotterdam, Antwerpen, Brussel of Utrecht. Ook het reservaat in de Amsterdamse Waterleidingduinen is een trekpleister geworden voor ‘vossentoerisme’. Alleen moet je je daar wel tevreden stellen met een relatief hoog circusgehalte: de vossen zijn er artificieel tam geworden door veelvuldig voederen door (natuur)fotografen. In dit artikel gaan we op zoek naar de ‘echte’ vos: de wilde, schuwe vos van het platteland.

David ‘Billy’ Herman

Er zijn verschillende methodes om vossen te zien te krijgen. Zo kunnen we ze in de schemer en overdag gewoon in het open en bloot observeren, maar ook 's nachts met een sterke lamp. Dit laatste is echter een methode waar je flirt met de grenzen van het wettelijke, en je goed moet informeren wat wel en niet mag vooraleer je op pad gaat. Je informeert je het beste bij de lokale politie of wettelijke instanties zoals het Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaanderen), Departement de la Nature et des Forêts of Staatsbosbeheer (Wallonië), of Staatsbosbeheer (Nederland).

Waar vinden we vossen? Vossen zijn solitaire roofdieren die meestal alleen door de wereld trekken, tenzij we een moeder met jongen treffen of wanneer we tijdens de paarperiode van vossen op stap gaan. Wanneer je (roof)dieren wilt vinden, moet je op zoek gaan naar hun hoofdvoedsel. Bij vossen

Zoogdieren observeren als basis voor natuurbescherming

Zoogdieren kunnen observeren in de vrije natuur. Het is voor veel natuurbeschermers de basis van hun liefde voor natuur en de basis van hun inzet voor de bescherming van die natuur. Maar in onze huidige maatschappij brengen we nog maar een fractie van onze tijd buiten door, waardoor weinigen nog weten hoe je de kans op het ontmoeten van zoogdieren vergroot. Zoogdieren observeren, hoe begin je eraan? In deze reeks geven we tips waar, wanneer en hoe je onze inheemse zoogdieren kunt observeren.

Tegelijkertijd is er in onze overbevolkte regio een enorme druk op de resterende natuur door onder meer habitatverlies, habitatdegradatie en een steeds groeiende recreatiedruk. Veel soorten hebben het moeilijk om te overleven. Het is daarom belangrijk om een goed evenwicht te vinden tussen genieten van natuur en het vermijden van verstoring. De maatstaf voor een geslaagde zoogdierenobservatie is dan ook dat de dieren je in het geheel niet hebben opgemerkt. Geef je waarnemingen door op telmee.nl, waarneming.nl of waarnemingen.be. Zo dragen je observaties bij aan de studie en bescherming van de soort.

Een besneeuwd landschap kan mooie waarnemingen van vossen opleveren. Foto Saxifraga - Piet Munsterman

Vossen kun je het jaar rond te zien krijgen. Foto Saxifraga - Bart Vastenhouw

sen in de wilde natuur zijn dat voornamelijk muizen en kleine knaagdieren en die vind je op allerlei plaatsen, maar niet overal. Muisen vind je niet in vers bewerkte akkers, maar wel in het bos, in ruige ondoordringbare stukken, in hooivelden, en op authen-

den.

Vossen spotten doorheen het jaar

Op de korte daglengte na is januari meteen een relatief goede periode om vossen te spotten. Wanneer er sneeuw valt, krijgen de vossen het wat lastiger om op zoek

Met wat geduld en geluk zie je misschien de karakteristieke duiksprong van de vos.
Foto Saxifraga - Martin Mollet

tieke graslanden waar koeien grazen. We pikken er de hooilanden en authentieke graslanden uit, want hier kun je het verst kijken en is de kans dus groter dat je een vos te zien krijgt. Het is belangrijk dat de graslanden zo min mogelijk bemest zijn en niet besproeid. Je moet dus op zoek gaan naar bloemenrijke, oude graslanden en hooilan-

te gaan naar voedsel: het ploegen door verse sneeuw vraagt meer energie en geursporen volgen wordt moeilijker. Ze foerageren in zo'n omstandigheden in meer beschutte terreinen of wachten in hun hol op betere tijden. Maar houdt de sneeuwval voldoende lang aan, dan zullen ze uiteindelijk toch genoodzaakt zijn om naar buiten te komen. Ze jagen

dan, vaak ongestoord, op graslanden. Met wat geluk zie je ze dan ook hun typerende sprong en duik in de sneeuw maken! Vooral wanneer er een klein laagje ijs op de sneeuw is ontstaan waarop de vossen kunnen lopen, wordt de kans weer groot om ze te zien te krijgen.

In de eerste helft van februari start de paarperiode. Tijdens die periode is de trefkans op zoogdieren, en dan voornamelijk roofdieren, vrij groot. De natuur is nog kaal en dus overzichtelijk: het ontluikende groen beperkt ons zicht nog niet. Mannetjes moeten op zoek naar vrouwtjes, leggen daardoor grotere afstanden af en laten zich meer zien in het open. Ze willen immers worden gezien door een potentiële partner. Dit weetje is van toepassing op alle roofdieren (wilde kat, Europese lynx, marters, etc.) en kun je altijd in het achterhoofd houden als je in de late winter of het vroege voorjaar op pad gaat.

De lente is geen slechte periode om vossen waar te nemen. Ze moeten op krachten komen van een lange, kille winter en de vrouwtjes moeten uiteindelijk ook denken aan hun toekomstige kroost. Hoe meer ze foerageren, hoe groter de kans om ze te zien. De worp zorgt voor een dip in de activiteit, maar wanneer de jongen groter worden, moet het vrouwtje op jacht om haar kroost te voeden. We zitten nu in mei-juni. De periode wanneer de boeren voor het eerst gaan hooien is een topperperiode om vossen te spotten! Wanneer een veld pas is gehooïd en het hooi nog ligt te drogen, dan zijn de vossen erg actief. De muizen hebben geen beschutting meer en de hooilanden zijn als het ware een gedekte tafel. Ga op zoek naar kleinschalige hooilanden die omringd zijn door hagen of langs een bosrand liggen om je kansen te vergroten.

Vanaf de zomer breiden vossen hun dieet uit en wordt het moeilijker te voorspellen waar ze zich zullen vertonen. Vossen in moerasgebieden of waterrijke gebieden zullen in juli overschakelen op waterwild. Ze gaan dan actief jagen op ruiende eenden en ganzen. In de nazomer staan de bramen in volle glorie. Ook hier kunnen vossen erg verlekkerd op zijn.

Het late najaar is minder geschikt om vossen te zoeken. Vanaf half oktober tot eind februari mag in Vlaanderen op vossen worden gejaagd. Vossen zijn in die periode heel wat schuwer en laten zich minder gemakkelijk observeren. En maar goed ook...

David 'Billy' Herman is bestuurslid van de Natuurpunt Zoogdierenwerkgroep Vlaanderen en als ervaren zoogdierenwatcher runt hij ook zijn eigen natuurreisbureau.